

Vážení,

dovolte mi pozdravit vás na půdě Senátu Parlamentu České republiky jménem Jihočeského kraje. Je to jeden z krajů, na jehož území leží Šumavský národní park, téma dnešního senátního slyšení. Národní park Šumava již existuje na ploše 69 000 ha po dobu 15 let a zejména druhá polovina jeho existence přináší konflikty. Témata a četnost konfliktů jsou trvalé a vycházejí z rozdílnosti zájmů obyvatel Šumavy, jejích návštěvníků, ochránců Šumavy zaštitěných státní autoritou i nevládních ekologických aktivit, lidí chtějících na Šumavě podnikat nebo lidí, kteří tam mají své chalupy a chtějí mít svůj klid.

Národní park vznikl na území, které bylo ve své velké části po staletí obýváno lidmi a také významně lidmi formováno. Po čtyřiceti letech komunismu, který Šumavu učinil nepřístupnou zónou železné opony, se ochránci přírody, ale i obyčejní milovníci této krásné kulturní krajiny rozhodli ji ochránit a po vyřešení tehdy důležitějších problémů se k ní vrátit. Dnes ale je existence parku i jeho rozloha nezpochybnitelným faktem a jeho Správa plánuje rozšíření prvních bezzásahových zón na trojnásobek současného, ještě přijatelného stavu a nezasahováním proti kůrovci spouští proces, který má dnes za následek 1 500 ha suchého lesa a ohrožení dalších 2 000 až 7 500 ha dalších. Přitom nikdy nebylo rozhodnuto, že je existence parku i celý tento proces ve veřejném zájmu. Víme ale, že bez rozhodnutí o veřejném zájmu nikdo například nepostaví žádnou velkou liniovou stavbu. Někdo tento proces spustil, aby si ověřil své teorie o vývoji přírodního útvaru, původně kulturní krajiny, ponechaného bez zásahu člověka.

Ano, na Šumavě probíhá experiment, a to experiment, jehož výsledek nikdo nemůže předpovědět a co je hlavní, za nějž není žádná konkrétní osoba odpovědná. Stále více vjemů a poznatků mne utvrzuje v tomto přesvědčení, které se snažím již několik měsíců sdělovat prostřednictvím médií i osobních vystoupení na různých fórech.

Dovolil jsem si je vyjádřit i v dopise do časopisu Respekt a odpověď biologů Jana Zrzavého a Martina Konvičky na jejichž článek v tomtéž časopise jsem reagoval, mne překvapila. Píší: „Na Šumavě určitě spontánně vyrostou to, co tam chceme, poněvadž tam chceme to, co tam spontánně vznikne. Budeme zcela uspokojeni ve svých

skromných nárocích, když bude v prvních zónách národního parku docela obyčejná příroda.“ Šalamounská odpověď. Takže žádný šumavský prales, který by tam rád viděl pan ministr Ambrozek, ani „divočina“, kterou tam chce mít vedení NPŠ. Proč tedy proboha nechává Správa parku v takzvaném bezzásahovém režimu jádrové zóny, tedy ty nejkrásnější šumavské lesy, nejprve sežrat kůrovcem a uschnout, aby tam pak vzniklo něco, s čím bude ve vědecké obci spokojenost, ať to bude cokoli? Neznepokojuje mne jen jakýsi relativismus v tomto názoru, ale také nízká míra odpovědnosti za dopad tvrzení. Podporovatelé bezzásahového postupu se totiž zaštiťují vědou a o ni opírají svá tvrzení, že je jim znám průběh šumavského procesu. Zdá se, že to tak není a to mne hluboce znepokojuje.

Početil mne svým dopisem také pan Jaromír Bláha, vedoucí programu Lesy Hnutí Duha. Ten odpovídá na mou otázku, za jak dlouho na Šumavě po destrukci stávajícího lesa vyroste les nový, v podobném duchu: „Les vyroste za takovou dobu, jakou na daném stanovišti trvá vznik dospělého lesa. Tato doba není nijak výrazně delší než v běžných hospodářských smrčínách, pouze na nejextrémnějších stanovištích může být o 10 – 20 let delší.“

Opět bohorovná jistota svým názorem. Člověk si ale klade otázky: Co tam bude v té době, než nový les vyroste? A vyroste vůbec? Neovlivní obrovská plocha rozpadu současných porostů podmínky jejich obnovy tak, jak nikdo neočekává? Neovlivní tento experiment dlouhodobě vodohospodářské podmínky Šumavy, které zpětně ovlivní vývoj nových porostů? Jak se projeví změna v zalesnění vrcholových partií Šumavy na četnosti výskytu povodní v podhůří? A v neposlední řadě, jak se tento experiment promítne do života lidí, kteří na Šumavě žijí a chtějí se tam uživit, podnikat tam a věnovat se svým zálibám?

Tyto a další otázky nejsou nějakou politickou hrou, jsou motivovány zdravým rozumem lidí, kterým leží Šumava na srdci. Není to tedy střet politiků, který se dá vyřešit volbami. Je to konflikt pohledů na svět a na místo člověka v něm.

Jihočeský kraj se k dané problematice vyjádřil prostřednictvím rozhodnutí svého zastupitelstva, kterým byl schválen Materiál nazvaný „O Šumavě společně“, se který vás nyní seznámím.

O Šumavě společně

Text vypracovaný a schválený expertní skupinou pro Šumavu dne 1.4.2005 v Plzni – předkládaný hejtmanům Jihočeského a Plzeňského kraje

1. Národní park Šumava (NPŠ) byl vyhlášen nařízením vlády č. 163/91 Sb. na výměře 68 064 ha, jeho koncepce dále vychází ze zákona 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Posláním parku je uchování typického rázu šumavské krajiny, především jejího jedinečného bohatství reprezentovaného ekosystémy středoevropské horské krajiny s lesy, jezery, rašeliništi a horskými loukami. Celkově je území NPŠ tvořeno kulturní krajinou, která je výsledkem staleté interakce mezi člověkem a přírodou.
2. Šumava byla postupně osídlena a její krajiny zkulturněna velkým úsilím mnoha generací později než jiné oblasti Čech. Střídaly se v ní a převažovaly na jejím území činnosti, které nevědomky respektovaly tehdy ještě nevyslovený princip „udržitelného rozvoje“ s činnostmi, které tento princip – zejména svou živelnou intenzitou – občas narušovaly. Převaha zájmu o „trvalou udržitelnost“ byla zajištěna tím, že většina obyvatel chtěla v dosud nehostinné přírodě trvale žít. K tomu potřebovali jak určitý díl odlesněné krajiny, soustavu cest, vodní zdroje a regulaci vodních živelů, tak efektivní hospodaření s lesním bohatstvím. Od samého počátku se podvědomě zabývali i krajinnotvorbou – od účelových úprav obhospodařovaných pozemků až po obdivuhodně citlivé zasazování svých sídel do krajiny. Na principu respektu k „samoregulaci přírody“ (jak bychom řekli dnes) vznikla ochrana Žofínského či Boubínského pralesa. V návaznosti na to vznikla turistika: zájem lidí z „nížin“ pobýt a pohlédnout na fenomény, tak vzdálené městům a nížinám, trávit čas tímto způsobem a přinášet peníze těm, kteří jsou ochotni jim to svou službou umožnit. Počet obyvatel v české části Šumavy na počátku 20. století mnohonásobně převyšoval současné osídlení.
3. Světový konflikt, který vyvrcholil druhou světovou válkou, to co mu předcházelo a co po něm následovalo, rozehnal lidi s hlubokou zkušeností se šumavskou přírodou i se zdejšími možnostmi obživy, zčásti prostor zcela vyprázdnil a zčásti ho doplnil lidmi „trvalé neudržitelnosti“. Šumava se ocitla na křižovatce lidského rozhodování. Nalezená odpověď zněla: vyhlasme Národní park, zajistíme tím správu převážně neosídleného nebo řídko osídleného území, ochraňme „volné plochy“ před spekulací z obou stran hranic a po vyřešení mnohem větších celostátních problémů se k Šumavě vraťme. Jedni si to vykládali: ochraňme přírodu než sem přijdou lidé, a druzí: ochraňme přírodu, když tu nejsou (a vlastně nemusí a nechtějí být) lidé.
4. Ochrana přírody byla zákonnými předpisy vyhlášena jako prioritní zájem a cíl zřízení parku. Zaštitila se novými zákony, ale ukazuje se, že do jimi vymezeného prostoru se jen s potížemi vejdou zájmy místních obyvatel, investorů a turistů. Po počáteční naději přišlo zklamání a trvale se vynořující spory, částečně uplácené dílčími dohodami a jednorázovými subvencemi.
5. Dozrál čas, kdy je třeba se k Šumavě vrátit a dohodnout se na soudobé představě cílového stavu. Musí se do ní promítnout moderní požadavky na ochranu přírody, právě tak jako moderní požadavky života obyvatel na Šumavě včetně pracovních příležitostí a moderní požadavky návštěvníků Šumavy na způsob trávení volného času. Jinak vznikne ze Šumavy skanzen, v němž budeme v nejlepším případě ukazovat, jak se nám podařilo zahladit stopy po staleté kolonizaci šumavské krajiny.
6. Cílem této strategie je stanovit hlavní body poslání NPŠ, které má tři hlavní směry:
 - ochrana přírody,

- hospodářský a sociální rozvoj regionu,
 - využití území pro turistiku a rekreaci.
- Základním vodítkem pak je hledání souladu mezi uvedenými třemi směry.
7. Hlavní body strategie pro ochranu přírody:
- a) Ochránit na principu samoregulace (ponechání samovolného působení přírody) nebo tomuto principu se blížícím 20 % plochy nejhodnotnějších přírodních lokalit na dnešním území NP Šumava.
 - b) Ochránit na principu trvalé udržitelnosti (přes růst civilizačního zatížení nezhoršujícího se stavu přírody) dalších 30-40 % plochy hodnotných přírodních lokalit na území NP a CHKO Šumava.
 - c) Vymezit I. a III. zónu v NPŠ tak, aby I. zónu tvořily ucelenější celky (135 fragmentů je nepřijatelné) z propojených cenných ekosystémů a do III. zóny by se měly zařadit všechna zastavěná a zastavitelná území obcí (dle zpracovaných územních plánů), včetně pozemků s intenzivnějším zemědělským hospodařením, navazujících na stávající zástavbu. Současné rozdělení II. zóny do tří kategorií (A, B, C – přísná přírodní – přechodná, řízená přírodní – přechodná a řízená přírodní – trvalá) spojené s neustálou změnou hranic jednotlivých zón není z hlediska ochrany přírody přijatelné, neboť pro realizaci správného managementu musí být vymezení zón jednoznačné a nejméně na 10 let neměnné. Celková plocha I. zón by neměla překročit 15 % celkové plochy parku.
 - d) I. zóna nemůže znamenat striktně bezzásahové území a naopak nikde není řečeno, že ve všech částech II. zóny se musí zasahovat. První zóna by ale neměla být na samotné hranici NP, neboť omezuje i území mimo NP. Zonace NP by kromě přírodních hodnot měla sledovat i další požadavky na využití území NP – přirozený rozvoj obcí a turistiky.
8. Hlavní body strategie pro hospodářský a civilizační rozvoj regionu:
- a) Zajistit podmínky pro zvýšení možností pracovních příležitostí a nárůst návštěvnosti Šumavy na území NP a obcí ležících na jeho hranici.
 - b) Dosáhnout tak podstatného zvýšení počtu obyvatel na území NP a zejména CHKO Šumava.
 - c) Věnovat pozornost územním plánům obcí, které řeší „přípustné, nepřípustné, případně podmíněné funkční využití ploch, jejich uspořádání, určují základní regulaci území a vymezují hranice zastavitelného území obce“ (§ 10 stavebního zákona). Pokud obcím nevyhovují, měly by se dopracovat a aktualizovat. Územní plány sídel jsou jednoznačně vyšší právní normou než Plán péče. Proto územní plány obcí musí jednoznačně předcházet jako zonaci, tak i Plánu péče NP.
9. K naplnění hlavních bodů strategie do roku 2010 bude třeba:
- a) Novelizovat územní plány všech obcí a vyšších územně správních celků (krajů).
 - b) Zpracovat zonaci a plán péče pro současný stav a perspektivní zonaci pro cílový stav včetně harmonogramu kroků, které povedou k cílovému stavu; sem patří určení dostatečných „perspektivních pásem“ pro intravilány stávajících obcí a sídel, vytypování regenerovatelných bývalých (zaniklých) sídel a stanovení nezbytných vzdáleností „území chráněných na principu samoregulace“ od obcí.
 - c) Znovu zvážit metody, zásady a postupy ochrany přírody zejména na pomezí „samoregulace“ a „trvalé udržitelnosti“.
 - d) Produkovat, projednávat a dohadovat rozvojové projekty, šetrné k okolní přírodě; vedle principu „neslučitelnosti záměru s ochranou přírody“, který dnes převažuje a je jádrem platné legislativy uplatňovat v dohodnutých případech nezbytnosti nebo naléhavosti daného projektu „princip nejmenší zátěže“.
10. Zpracování strategie péče o NPŠ je prvním a základním krokem, který musí časově

předcházet krokům dalším, jako je nová zonace NPŠ, plán péče a podobně. Součástí následných kroků by mělo být vypracování postupu přípravy zákona o NPŠ, který by rovněž měl ze strategie vycházet.

Nyní je nutné přestat již planě mudrovat a tvořit nějaké nové vize. Je nejvyšší čas zastavit experiment na Šumavě, přestat hledat nejasné cesty k návratu k jakémusi pralesu nebo divočině a usilovat o udržení takové Šumavy, jakou nám zanechali naši předkové.